20 anbefalinger til ændringer i reguleringen af husdyrbrug

Landsforeningen mod Svinefabrikker arbejder til daglig med gennemsyn af miljøgodkendelser for husdyrbrug, og både foreningens bestyrelse samt mange medlemmer har en meget stor viden om de processer, der går forud for en endelig miljøgodkendelse.

Vi har spurgt vores medlemmer, hvad de mener er det vigtigste der bør ændres i lovgivningen. Det har vi sammenholdt med bestyrelsens anbefalinger, og i det følgende kommer vi med forslag og bud på ændringer i reguleringen af husdyrbrug.

Nogle forslag har karakter af strukturelle ændringer, andre er meget konkrete forslag til ændringer af lovgivningen.[1]

Vi mener, at der generelt er et stort behov for at revurdere både husdyrbrugloven og den proces der følger forud for en miljøgodkendelse. Der er rent ud sagt alt for mange gråzoner og huller i lovgivningen, og det gør, at forskellen på papirgodkendelserne og virkeligheden er alt for stor. Taberne er alt for ofte miljøet, naturen og borgerne i landdistrikterne.

Nogle dele af husdyrbrugloven har et spinkelt fagligt grundlag, som i øvrigt er forældet. Der er sket rigtig meget med måden at drive landbrug på over de sidste 20 år, men lovgivningen er ikke fulgt med. Husdyrbrugloven er en af de mest komplekse lovgivninger vi har i Danmark – fordi den både implementerer miljølovgivning og flere forskellige EU-direktiver.

Vi er i tvivl om, hvorvidt den danske implementering af EU-direktiverne (særligt Habitatdirektivet og Nitratdirektivet) faktisk er lovlig i forhold til husdyrbrugloven.

> **Derfor anbefaler vi en radikal revurdering og reformering af lovgivningen - og dermed den måde man i dag regulerer særligt store husdyrbrug på.**

[1] Vi berører ikke dyrevelfærd, da dette ikke er indeholdt i miljøgodkendelserne til husdyrbrug.

Indholdsfortegnelse

1. Industri 3
2. Støj fra markdrift 3
3. Forurenende udledninger – målinger og beregninger 4
4. Ammoniakpåvirkning af natur 5
5. Udpegninger af "Særligt værdifulde landbrugsområder" i kommuneplanerne 6
6. Lokalplanpligt 7
7. Erhvervsmæssig nødvendighed (Planloven) 7
8. Statslig/regional varetagelse 8
9. Seks års udnyttelsesfrist 9
10. Opsættende virkning 9
11. Konsekvenser for folkesundheden 9
12. Ejendomme med landbrugspligt eller lejere 10
13. Egenkontrol 11
14. Erstatning for ejendomsværditab 11
15. Ejerskab af landbrug (Landbrugsloven) 12
16. Sprøjtefrie bræmmer (miljøbeskyttelseslovens vandløbs-/randzoneregler) 12
17. Køleanlæg til døde dyr (Fødevarestyrelsen/dyresundhedslovgivningen) 12
18. Tunge transporter (Planlov) 12
19. Vandmålere (Vandforsyningsloven) 13
20. Høringer og klageperioder i ferier 13

1. Industri

Hvis der absolut skal produceres kød i fabrikslignende virksomheder, så skal disse lovgives og reguleres som det de er – industri. Tung industri som bør placeres i kategori 7-8 industrikvarterer.

Vi foreslår:

- Flyt store anlæg (IE-brug) ind i industriområderne med dertilhørende industrielle miljøkrav.
- Brug de udpegninger for områder til store husdyrbrug som kommunerne er pålagt at udpege, gør dem til industrizoner, og gør det til et krav, at husdyrbrugene ligger her. På den måde er det forudsigeligt for både private og erhverv, hvor disse virksomheder kan placeres.
- Indfør skarpere afstandszoner (fx 500 meter til nabobebyggelse) og størrelsesgrænser i kommuneplanlægningen, så IE-brug reelt kun kan placeres i udpegede områder.

> *Gennem husdyrerhvervsreformen blev miljøgodkendelsen af husdyrbrug samlet i husdyrbrugloven for at lave et mere målrettet system for landbruget. Miljøbeskyttelseslovens godkendelsesbekendtgørelse (med bilag 1 og bilag 2) dækker primært industrivirksomheder, men ikke store husdyrbrug.*
>
> *En opdeling af IE-husdyrbrug fra det almindelige IE-regime er fastsat på lovniveau, og derfor vil en ændring kræve lovændring af husdyrbrugloven (ikke blot en bekendtgørelsesændring).*

2. Støj fra markdrift

Som loven er i dag, må der udføres markdrift døgnet rundt med meget store og meget støjende maskiner. Som regel er det begrundet med afhængighed af vejr og sæsonarbejde. Men det betyder, at almindelige naboer ofte får ødelagt deres nattesøvn, når der fx køres gylle en hel nat på nabomarken. Desuden påhviler det naboen til landbrugsejendommen at føre bevisbyrden, hvis man mener, at støjniveauet er for højt.

Husdyrvejledningens afsnit om kommunens afgørelse (§§42-45) siger eksplicit: *"Vilkår om støj skal derfor gælde al støj fra landbrugsdriften på ejendommens bygningsparcel, **men ikke støj fra f.eks. markdriften**"*. Det betyder, at når en miljøgodkendelse først er givet, er støj fra selve markarbejdet — gylleudkørsel, jordbehandling, høst om natten — **slet ikke omfattet af godkendelsens støjvilkår**. Det er ikke bare svært at håndhæve; det er formelt uden for det, kommunen overhovedet kan stille krav om. Det er et direkte hul i reguleringen.

Overfor støj fra selve bedriften (fx korntørringsanlæg og gylleomrøring) griber kommunen i praksis kun ind, hvis det "med 95 pct. sandsynlighed kan dokumenteres"[2] at støjgrænsen er overskredet (måleværdi minus måleusikkerhed skal overstige grænsen) — og kommunen "kan ikke generelt forlange dokumentation" fra bedriften om, at grænserne overholdes; det kræver en konkret, sagligt begrundet vurdering af behovet, ofte udløst af en klage.

I praksis betyder det, at det er naboen, der må rejse sagen og ofte selv skal skaffe den første dokumentation ('orienterende måling'), før kommunen overhovedet overvejer at kræve en akkrediteret måling af bedriften. Derfor mener vi, at der er tale om en skæv bevisbyrde.

[2] Miljøstyrelsens praksis for håndhævelse af støjregler samt Husdyrvejledningen.

Vi foreslår:

- **Udvid miljøgodkendelsens støjvilkår til også at omfatte markdrift i umiddelbar nærhed af beboelse** (fx inden for en given afstand fra nabobeboelse), så NMK-132-00805-praksis ændres ved lov.
- **Indfør et natte-forbud (fx kl. 22-06) mod støjende markarbejde og gylleudbringning inden for en given afstand af beboelse**, med en snæver undtagelse for dokumenteret vejrligsnødvendighed (fx varsling af nattefrost ved høst), så hovedreglen bliver forbud og undtagelsen bliver den, der skal begrundes — modsat i dag.
- At kommunen efter en dokumenteret klage har pligt til at gennemføre en uvarslet støjmåling ved en uafhængig, akkrediteret måler inden for en fast frist (fx 4 uger), og at udgiften afholdes af bedriften ved konstateret overskridelse (ellers af kommunen).

3. Forurenende udledninger – målinger og beregninger

Vi opfordrer til at der stilles krav om periodiske uafhængige målekampagner (olfaktometri på repræsentative dage), kombineret med kontinuerte målinger af ammoniak/PM10/PM2,5 frem for modelbaserede OML-beregninger. Opmærksomhed skal specielt være på lugt, ammoniak, biologiske toksiner og endotoksiner, formaldehyd, VOC, aromatiske organiske forbindelser, PM10 og PM2,5-partikler.

De standardiserede beregninger for lugt som bruges inden en evt. OML-beregning (FMK-modellen eller Miljøstyrelsens Lugtvejledning) er baseret på faglige notater, der er over 20 år gamle. Den faglige rapport, der definerer husdyrbrugs-specifik OML-anvendelse, udkom i december 2006[3], og modellen baserer sig på vejrdata fra Aalborg i år 1976.[4] Der er selvsagt sket meget med landbrugets industribygninger de sidste 20 år, og derfor er disse modeller på ingen måde retvisende.

Derudover er det umuligt at genberegne modellernes resultater i miljøgodkendelserne – det kræver særlig adgang til det pågældende software, hvilket almindelige borgere ikke har. Derfor kommer lugtberegninger til at fremstå som papirarbejde, som ikke har hold i virkeligheden.

Kravet for at kunne gøre brug af en OML-beregning er, at ventilationen afviger væsentligt fra normen. Men der er meget tvivl om denne norm, se her et uddrag fra en miljøgodkendelse som argumenterer for at gøre brug af OML-modellen, fordi lugtgenekriteriet ikke er overholdt til naboen:

> *"For at kunne anvende OML beregning når FMK modellen ikke er overholdt, har Miljøstyrelsen og Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemt at OML kun kan erstatte den generelle beregning, hvis ventilationsforholdene afviger væsentligt fra en norm som ingen kender, og som Miljøstyrelsen ikke vil oplyse omkring."*[5]

Der er simpelthen behov for en radikal ændring af måden at beregne forurening og lugt fra husdyrbrug. En ændring som sikrer, at omgivelserne ikke bliver overladt til forældede modeller og uklare retningslinjer. Dette kan faktiske målinger løse – på samme måde som i industrien.

[3] https://oldwiki.mst.dk/GetFile.aspx?File=/Lugt/Lugtrapport_2006.pdf

[4] https://oldwiki.mst.dk/Husdyrvejledning.Lugt.ashx?utm_source=gemini#Husdyrvejledning.Lugt+Vurering_Vejrdata_ved_brug_af_OML-modellen_0

[5] Fra en ansøgning om miljøgodkendelse.

Vi foreslår:

- En revidering og opdatering af det faglige grundlag bag alle målinger af lugt, ammoniak mv.
- En konkretisering og faglig begrundet vurdering af, hvornår en OML-beregning kan bruges
- Periodiske uafhængige målekampagner hos omkringboende
- At kommunen skal offentliggøre alle inputdata og modelfiler bag en OML-beregning sammen med miljøgodkendelsen, så en uvildig rådgiver kan efterregne resultatet. (Ændring af godkendelsesbekendtgørelsens dokumentationskrav).
- At naboklager over lugt/støj/mv skal registreres i et offentligt tilgængeligt register, som indgår automatisk, når en godkendelse skal revurderes (jf. §48-49/HBL §40-41, 43a) — i dag forsvinder mundtlige klager ofte sporløst eller indberettes til den pågældende lodsejer uden effekt.

4. Ammoniakpåvirkning af natur

Størstedelen af Danmarks sårbare natur kan ikke tåle en yderligere kvælstoftilførsel. Alligevel forværres naturtilstanden løbende, når de store husdyrbrug får tilladelser til at udlede luftbåren ammoniak samt kvælstof tilført via vand/dræn. Den luftbårne ammoniak er reguleret i kraft af de fastsatte tålegrænser-intervaller. Her bruges dog ofte de øvre grænser af intervallerne, selvom husdyrvejledningen udtrykkeligt anbefaler, at de nedre intervaller bruges. Tilførslen af kvælstof til naturområder via fx dræn er ikke reguleret i husdyrbrugloven og behandles ikke i miljøgodkendelser.

Men ser man på beskyttet §3 natur som fx moser, vandhuller og søer, så gives der nærmest altid lov til at overskride de fastsatte grænser for luftbåren ammoniak. Begrundelsen er for det meste, at naturpunktet i forvejen er kvælstofbelastet fra fx markdrift eller via dræn, og at den luftbårne ammoniakdeposition i den sammenhæng vil være ubetydelig.

På den måde kan §3 beskyttede vandhuller "gro ud af beskyttelsen" ved stor tilførsel af kvælstof via drænvand. (De næringsfattige arter der udgør beskyttelsesgrundlaget forsvinder ofte ved tilførsel af store mængder kvælstof). Dette giver et incitament til landmanden/lodsejeren til at tilføre rigtig meget kvælstof til vandhuller mv. for på den måde at fjerne en begrænsende faktor for ammoniakudledningen fra en bedrift. Vi ser det både ved, at den 2 meter bufferzone (bræmmer hvor der ikke må dyrkes, sprøjtes eller gødskes) ikke overholdes, eller at der tilføres spildkorn eller andet næringsholdigt materiale direkte til vandhuller.

Mange af disse vandhuller er levesteder for flere forskellige Bilag IV arter jf. Habitatdirektivet, og det er i direkte modstrid mod direktivet at lade disse levesteder forringes/ændre tilstand.

Eksempel fra kommunal vurdering fra miljøgodkendelse i Lemvig ang. et §3 beskyttet vandhul:

> *Naturområdet bar præg af stor næringsstoftilførsel.*
>
> *I vandhul med ID nr. 913536, kunne det konstateres, at der er tale om et vandhul, der ligger omgivet af dyrket mark og der dyrkes helt ud til kanten. Vandhullet er delvist udtørret.*
>
> *Vandhullet bar præg af stor næringsstoftilførsel fra især gylle, ligesom der sås rester af en større mængde spildkorn, som var lagt ned i vandhullet for at tiltrække fugle.*
>
> *På baggrund af besigtigelsen samt gennemgang af de historiske flyfotos, vurderes det, at vandhullet ikke opfylder betingelserne for at være omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3*

> *og jeg vil derfor afregistrere det. Du skal være ekstra opmærksom på at gylle ikke ledes direkte til vandløbet via det fritlagte dræn.*

Vi foreslår:

- At der kræves beregninger på kvælstoftilførsel fra både luft og via dræn/markdrift til alle beskyttede naturtyper. For på den måde at stoppe incitamentet til at få beskyttet natur til at forsvinde. Det skal udmøntes som et **eksplicit lovkrav i husdyrbrugloven §29-30-området (habitatvurdering)**.
- Kommunens tilsyn (jf. miljøtilsynsbekendtgørelsen) skal omfatte en **fysisk besigtigelse af §3-områder ved bedrifter med dispensation eller fravigelse af tålegrænser**, med en fast frekvens (fx hvert 3. år)
- Tilsyn og kontrol med overholdelse af de 2 meter bræmmer langs beskyttet natur. Optimalt en udvidelse af bræmmerne til 10 meter.
- At reguleringen af anlæg og arealer igen samles som før ændringen af husdyrbrugloven nr. 204 af 28. februar 2017. Ændringen betød, at reguleringen om udledning af ammoniak, kvælstof og fosfor fra anlæg og arealer blev skilt ad, og reglerne om udbringning af husdyrgødning blev løftet ud af den konkrete miljøgodkendelse eller – tilladelse, og over i generelle regler. På den måde forsvandt udbringningsarealerne fuldkommen fra sagsbehandlingen – dette bør rulles tilbage, så sagsbehandlingen igen skal vurdere en bedrifts samlede forurening og udledning til både jord og luft.

5. Udpegninger af "Særligt værdifulde landbrugsområder" i kommuneplanerne

Udpegningerne sker efter planlovens regler om kommuneplanlægning (landbrug som saglig interesse i det åbne land), og er visse steder stort set uændrede siden regionplanlægningens tid. Størstedelen af landets areal er omfattet og udgør et reelt planlægningsmæssigt problem, fordi udpegningen i praksis fungerer som en formodningsregel for landbrugets fortrinsret.

En sådan udpegning er i virkeligheden det samme som at sige "i dette område vil vi meget gerne have landbrugsindustri".

> *Baggrund for udpegningerne*[6]*:*
>
> *Det faglige grundlag for at udpege særligt værdifulde landbrugsområder i kommuneplanerne bygger på en vurdering af jordbrugs- og dyrkningsmæssige forhold samt en planmæssig afvejning af arealinteresser. Formålet er at sikre erhvervets fremtidige produktionsvilkår og investeringssikkerhed ved at skærme de bedste dyrkningsarealer mod byudvikling, skovrejsning eller modstridende anlæg i det åbne land.*

Vi foreslår:

- At kommunerne ved næste kommuneplanrevision pålægges at gen-udpege områderne ud fra opdaterede kriterier, herunder nærhed til åbne boligområder, beskyttet natur og grundvandsinteresser — og at udpegningen får en udløbsdato (fx hvert 12. år, i takt med den ordinære kommuneplanrevision) så den ikke ligger fast i årtier uden fornyet stillingtagen.

6 https://cdn.plst.dk/plst/Media/638948380322712686/Oversigt%20over%20nationale%20interesser%20i%20kommuneplanl%C3%A6gning%202025.pdf

6. Lokalplanpligt

Der bør kræves lokalplaner og fuld VVM-rapport fra start af, når en bedrift forurener og forandrer det omkringliggende landskab, miljø og folkesundhed. Store husdyrbrug godkendes i dag som landbrugsbyggeri i landzone uden krav om lokalplan, fordi de — når de anses for 'erhvervsmæssigt nødvendige' (jf. punkt 9/planlovens §36, stk. 1, nr. 3) — er fritaget for landzonetilladelse, og miljøgodkendelse efter husdyrbrugloven ikke er det samme som en fysisk planlægningsproces med nabohøring om lokalplanforslag.

Et stort industrielt husdyrbrug er ikke sædvanlig anvendelse af areal i landzone og overstiger langt, hvad man må forvente af en landbrugsdrift i landzone. Bygningsmasserne er enorme og ødelæggende for landskabelige værdier, har karakter af industribygninger, øger trafikbelastningen væsentligt med store lastbiler hele døgnet (ofte kræver det udbygning af vejnettet med svingbaner, adskillelse af trafikanter mv., som kommunerne ikke er i stand til at honorere). Husdyrbrugloven håndterer ikke de mange forskellige negative aspekter for omkringboende, bl.a. de sundhedsmæssige konsekvenser.

Desuden ser vi stadig den såkaldte matrikelfinte (udstykning/opdeling for at undgå samlet vurdering af den kumulative belastning) blive brugt. Matrikelfinten er en måde at udmatrikulere flere bedrifter ud fra samme areal med en større distance end 100 meter imellem. Men de store bedrifter forurener langt ud over 100 meter, og bør derfor vurderes på samdrift i en langt større radius end 100 meter.

Vi foreslår:

- Lokalplanpligt og fuld VVM-redegørelse for alle store husdyrbrug
- En **eksplicit kumulationsvurdering og VVM-pligt**: At pålægge kommunen at vurdere den samlede miljø- og sundhedsbelastning fra alle husdyrbrug indenfor en radius på fx 3-5 km, uanset ejerforhold og matrikuleringshistorik — det er den juridiske finte der reelt vil lukke 'matrikelfinten' uden at det bliver et skøn om afstand alene.

7. Erhvervsmæssig nødvendighed (Planloven)

Planlovens §36, stk. 1, nr. 3: erhvervsmæssigt nødvendigt byggeri for en ejendoms drift som landbrugsejendom er undtaget fra kravet om landzonetilladelse.

I de fleste tilfælde af udvidelser eller nybyggeri af husdyrbrug er der tale om et så omfattende byggeri, at det får industri-lignende karakter. Men kommunerne vurderer ALTID, at en udvidelse eller nyetablering er erhvervsmæssig nødvendig, og argumentet fra ansøger er, at hvis ikke man følger med strukturudviklingen, så kan man ikke drive landbrug i Danmark. Ergo bliver enhver ansøgning til en erhvervsmæssig nødvendighed.
Det er kendt retspraksis på området, at skønnet traditionelt har været meget lempeligt over for landbrugserhvervet.

Den erhvervsmæssige nødvendighed tager ikke hensyn til udpegninger i kommuneplanen, det vil sige fx udpegninger af særligt værdifuldt landskab, rekreative områder eller kulturarv.

Men "erhvervsmæssigt nødvendigt" burde være til for at sikre, at der kun bygges i det åbne land, når der er et ægte driftsmæssigt behov for landbruget. Men hvad er forskellen på et ægte driftsmæssigt

behov, og et behov for konstant at vækste med større profit for øje?

Den erhvervsmæssige nødvendighed er defineret af, hvad man politisk anser som erhvervsmæssigt nødvendigt for landbruget i Danmark.

Vi foreslår:

- En ny og meget skarp definition af, hvad der ønskes politisk prioriteret i forhold til den erhvervsmæssige nødvendighed.
- At erhvervsmæssig nødvendighed kan kun påberåbes, når byggeriet er nødvendigt for at **fortsætte den eksisterende produktion uforandret** (dyrevelfærdskrav, lovpåbudte krav) — og at **vækst/udvidelse af produktionen aldrig i sig selv er erhvervsmæssigt nødvendig**, men skal underlægges den almindelige landzonetilladelse.
- En **kapacitetsgrænse (fx antal m2) hvor lokalplanpligt automatisk udløses**, så kravet ikke afhænger af et administrativt skøn om 'erhvervsmæssig nødvendighed', men er en objektiv tærskel. Dermed hænger punkt 6 og 7 uløseligt sammen.

8. Statslig/regional varetagelse

Kommunerne er både godkendelsesmyndighed og tilsynsmyndighed for husdyrbrug.
Mindre kommuner kan mangle specialiseret faglighed (biologi, hydrologi, luftmodeller) til at håndtere komplekse IE-sager, og er et velkendt og ofte fremført kritikpunkt, bl.a. fra miljøorganisationer og Rigsrevisionen. Vi mener, at den endelige afgørelse i forhold til store landbrugsprojekter/store husdyrbrug bør ske i et samarbejde mellem kommunen og en uafhængig regional eller statslig myndighed.

Vi foreslår:

- At udlægge processen om tilladelser til store husdyrbrug (§16a) til enten stat eller region. Kontrollerne bør ligeledes udføres af en uafhængig myndighed, som er en anden end den, der udsteder tilladelserne. De mindre tilladelser (16b) kan stadig varetages af kommunerne, så længe disse får hjemmel til at afvise en ansøgning ud fra et lokal vurdering.
- At oprette en regional eller national uafhængig natur- og lokalkommission, der består af:
  - biologer og naturfaglige eksperter
  - hydrologer og grundvandseksperter
  - landskabsarkitekter
  - sundheds- og miljøeksperter
  - repræsentanter for kommunen
  - lokale repræsentanter uden økonomisk interesse i projektet.

Ovennævnte Natur- og lokalkommission bør også tage hånd om en dialog med borgerne, hvor de både sikrer at borgerne får uvildig information og sikrer at en evt. produktion tager hensyn til naboernes sundhed og livskvalitet.

- **Kommissionens medlemmer ikke må modtage betaling fra ansøger eller dennes rådgivere** — for at sikre uvildigheden også i finansieringen, ikke kun i sammensætningen.
- En offentlig uafhængig forundersøgelse af placeringen inden landmand/lodsejer bruger store beløb på projektering. Her skal en uafhængig instans vurdere om denne placering er miljømæssigt og samfundsmæssigt forsvarlig.

Det er vigtigt, at denne vurdering ikke alene bygger på materiale bestilt og betalt af ansøgeren. En **finansieringsmodel** for den uafhængige forundersøgelse kunne fx være et gebyr fra ansøger til en statslig pulje, som derefter finansierer en uvildig konsulent.

9. Seks års udnyttelsesfrist

Miljøgodkendelser til husdyrproduktion har en udnyttelsesfrist på 6 år. Det er urimeligt længe i forhold til, at en normal byggetilladelse har 1 års udnyttelsesfrist. Der kan ske meget både politisk, lovgivningsmæssigt og teknologisk på 6 år.

Vi oplever, at ansøgere bruger miljøgodkendelserne til spekulation, eller som et sikkerhedsnet for fx at kunne forblive på en lovgivning som evt. forventes ændret.
Det giver stor usikkerhed for de berørte naboer og lokalsamfund, at der kan gå 6 år før de ved om en given stald bliver etableret eller ej.

Vi foreslår:

- At begrænse udnyttelsesfristen til 2 år.
- Udnyttelsesfristen bør gælde både nye og eksisterende, endnu ikke udnyttede godkendelser (med en rimelig overgangsperiode).

10. Opsættende virkning

En klage over en miljøgodkendelse til Miljø – og Fødevareklagenævnet har som udgangspunkt aldrig opsættende virkning. Det mener vi bør laves om, så en klage som udgangspunkt altid har opsættende virkning – fuldstændig ligesom sager til planklagenævnet. Kun i tilfælde af såkaldte ”barmarksprojekter” har en klage automatisk opsættende virkning - hvorfor denne forskel?

Det giver ingen mening, at en ansøger kan etablere en bedrift og være i fuld produktion, mens en klage er under sagsbehandling – nogle gange i mere end 5 år. Hvis klager får medhold i sin klage, så er det meget svært at stoppe produktionen eller for den sags skyld kræve en stald fjernet. Derfor kan det føles meningsløst for klagere at bruge den klageadgang, der nu engang er.

Vi foreslår:

- Et generelt **krav om opsættende virkning** med særligt fokus på de klager, der rejser spørgsmål om habitatvurdering/beskyttet natur, skader på befolkningens sundhed eller grundvand.
- En **lovbestemt sagsbehandlingsfrist i klagenævnet** (fx 12 måneder).

11. Konsekvenser for folkesundheden

Der mangler alvorligt at blive taget stilling til de sundhedskonsekvenser, det kan have at være nabo til et stort husdyrbrug. I IE-direktivet er der et krav om, at der skal vurderes på befolkningens sundhed, når et IE-husdyrbrug skal etableres eller udvides. Denne vurdering foretages ofte af ansøgeres konsulenter (ofte agronomer af uddannelse), og disse har hverken faglighed eller kompetence til at vurdere dette. Alligevel godtager kommunerne fem linjer i slutningen af en miljøgodkendelse om, at et givent husdyrbrug ikke har *væsentlige negative påvirkninger* af befolkningens sundhed.

Kravet findes altså, men håndhæves ikke reelt, og gælder kun IE-brug, ikke almindelige store husdyrbrug under IE-tærsklen. Det er under al kritik.

Fra udlandet findes der massevis af forskningsresultater og rapporter som beskriver en reel sundhedsrisiko ved fx at indånde forskellige farlige kemiske partikler, leve i omgivelser med høje ammoniakkoncentrationer i luften, risiko for smitte med MRSA mv. I Danmark er der de seneste år også lavet forskning der viser, at der ER en risiko:

DCE-rapport nr. 401: Helbredseffekter af luftforurening hos naboer (Aarhus Universitet, 2020)[7]

Studie i vindbåren spredning af Husdyr-MRSA (Aarhus Universitet / SSI, 2025)[8]

SDU-projekt: Risiko for luftvejssygdomme ved naboskab (Statens Institut for Folkesundhed, 2023–2026)[9]

Det er ikke viden vi mangler, det er politisk vilje til at varetage befolkningens interesser i det her spørgsmål.

Vi foreslår:

- Gør kravet konkret og håndhævelsesbart: **sundhedsvurderingen skal udarbejdes eller godkendes af en uvildig sundhedsfaglig instans** (fx Styrelsen for Patientsikkerhed eller et regionalt embedslægeinstitut).
- **Kravet om sundhedsvurdering skal udvides til alle større husdyrbrug**, ikke kun IE-brug, da MRSA-spredning og luftvejssygdomme jf. de nævnte studier ikke kun knyttes til IE-tærskler.
- At der stilles højere afstandskrav til beboelse (fx 500 m) samt krav om et forsigtighedsprincip, når store husdyrbrug skal placeres i det åbne land.

12. Ejendomme med landbrugspligt eller lejere

Som Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen §32 punkt 3 er i dag, har de mennesker der bor til leje i stuehuset på en landbrugsejendom med landbrugspligt INGEN krav på beskyttelse mod lugt, støv, støj mv., hvis en nabobedrift vil placere eller udvide et stort husdyrbrug tæt på naboens ejendom. Det samme gælder naboejendomme med få hektar jord (fx hesteejendomme eller lign. hobbydrift), men som er kategoriseret med landbrugspligt.

Den nuværende regel må være meget gammel og stamme fra en tid hvor alle landbrugsejendomme havde et par heste, køer og svin samt lidt høns og en mødding. Kort sagt: der lugtede lidt på alle landbrugsejendomme. Men sådan er det ikke i dag. Der er sket en kraftig specialisering med meget store koncentrationer af husdyr og planteavl.

[7] https://dce2.au.dk/pub/SR401.pdf

[8] https://link.springer.com/article/10.1007/s15010-025-02629-2

[9] https://www.sdu.dk/da/sif/forskning/projekter/risikoen_for_luftvejssygdomme_som_konsekvens_af_at_bo_taet_paa_husdyrbesaetninger

Det vil være rimeligt, at borgere der bor på en landejendom (med bopælspligt) har ret til samme beskyttelse mod lugt, som borgere der bor på en landejendom, men uden landbrugspligt.

Vi foreslår:

- At ændre husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen ved tilføjelse af følgende i bekendtgørelsens §32 punkt 3:
  ”samt beboelsesbygninger til landbrugsejendomme med landbrugspligt, men uden erhvervsmæssigt dyrehold (fx over 100 DE), og som ikke ejes af den ansvarlige for driften”.
- At give ejendomme med landbrugspligt, men uden erhvervsmæssigt dyrehold (fx over 100 DE) den samme klageret som ejendomme uden landbrugspligt.

13. Egenkontrol

De fleste områder indenfor landbruget er underlagt egenkontrol. Dette skal der gøres op med. Det er meget væsentligt at der laves kontrol af, at landbruget overholder krav og restriktioner. Både mht. kvælstof, sprøjtemidler, arealanvendelse, udledninger, anvendelse af teknologiske hjælpemidler og dyrevelfærd.

Bøder skal være i passende omfang, således, at der ikke kan spekuleres i at overtræde lovgivningen, fordi bødesatsen er for lav til, at det kan mærkes som en konsekvens.

Vi foreslår:

- En **minimumsfrekvens for uanmeldt fysisk tilsyn** (fx ét årligt for IE-brug), som et loft over hvor meget egenkontrollen kan erstatte fysisk tilsyn — i dag er frekvensen alene risikobaseret og kan i praksis blive meget lav.
- **Bøder for miljøovertrædelser på husdyrbrug fastlægges som en andel af den økonomiske fordel ved overtrædelsen** (svarende til principper i fx konkurrenceretten), så bøden altid overstiger den besparelse, en producent opnår ved at spare på miljøtiltag.

14. Erstatning for ejendomsværditab

Når man bliver nabo til en stor husdyrproduktion (eller et biogasanlæg for den sags skyld) er det meget sandsynligt, at man oplever et ejendomsværditab grundet generne ved naboskabet.

Men der eksisterer ingen kompensation for dette tab. Hvis man til gengæld bliver nabo til et VE-anlæg (vindmøller, solceller), så gælder der regler for værditab (Værditabsordningen og VE-bonusordningen). Ved værditabsordningen går den uafhængige taksationsmyndighed ind og vurderer, hvilken størrelsesorden værditabet er.

Forskellen på de to situationer er, at VE-anlæg arbejder med økonomisk godtgørelse, men husdyranlæg er baseret på forebyggelse gennem regulering. Ikke desto mindre er det en velkendt hemmelighed, at naboer til store husdyrbrug og biogasanlæg mister mellem 10-25 % af deres ejendomsværdi.[10]

I lighed med princippet om at forureneren skal betale for miljøforurening, vil det være rimeligt at de forurenende husdyrbrug dækker værditabet for de naboejendomme som lider tab, og giver

[10] https://jyllands-posten.dk/indland/ECE5055720/Naboer-til-svin-taber-formuer/?utm_source=gemini

kompensation for de gener som de påfører omgivelserne.
Taksationsmyndigheden kan som uafhængig instans vurdere størrelsen af tabet.

Vi foreslår:

- En **værditabsordning finansieret af et gebyr på X kr. pr. dyreenhed/godkendt m2 produktionskapacitet**, administreret af samme uafhængige taksationsmyndighed som VE-ordningen.
- En **afstandsbaseret model** kan overvejes (kompensation aftrappes med afstand til bedriften), da værditab reelt varierer meget med afstand, ligesom VE-ordningens 6x-højde-radius for vindmøller.

15. Ejerskab af landbrug (Landbrugsloven)

Selskaber har i dag fri og fuld adgang til at eje landbrugsejendomme i Danmark, så længe de opfylder de administrative og driftsmæssige krav i landbrugsloven. En stor liberalisering af landbrugsloven i 2015 fjernede de tidligere strenge personkrav til selskabers ejere, hvilket har åbnet døren for både danske og udenlandske aktieselskaber, holdingselskaber og kapitalfonde.

Vi mener ikke at aktieselskaber bør kunne eje landbrug, da det øger distancen mellem ejere og det, der foregår i landbruget. I forhold til anpartsselskaber bør man genindføre kravet om, at en uddannet landmand skal eje stemmeflertallet i selskabet (størstedelen af anparterne).
Der er i dag ikke krav om, hvem der ejer stemmeflertallet. I dag kan hvem som helst – herunder passive investorer, fonde og eksterne selskaber – eje 100 % af aktierne eller anparterne i det selskab, der ejer landbruget.

For at stoppe svindel med landbrugsstøtteordninger bør der være et maks-antal på hvor mange CVR-numre, som et selskab kan eje, som er "beskæftiget inden for landbrug" efter deres branchekode.

Vi foreslår:

- Et ejerselskab bør kun kunne eje **1** CVR-nummer beskæftiget med landbrug.
- Et loft over jordejerskab
- Genindførelse af bopælspligt

16. Sprøjtefrie bræmmer (miljøbeskyttelseslovens vandløbs-/randzoneregler)

Krav om læbælte-beplantede sprøjtefrie zoner (minimum 5 m) langs offentlige og private fællesveje, stier/cykelstier/skoleveje, beboelser og nabogrunde.

17. Køleanlæg til døde dyr (Fødevarestyrelsen/dyresundhedslovgivningen)

Forbyd kadaverkapper og kræv køleanlæg på alle store bedrifter (afstandskrav til nabobebyggelse skal følge med). Ofte ligger der døde dyr frit tilgængeligt for vilde dyr og fugle, og dette udgør en fuldkommen uholdbar smitterisiko for samfundet.

18. Tunge transporter (Planlov)

Ingen tunge transporter gennem små landsbyer, på skoleveje og på landeveje som ikke er bygget til belastningen. Der skal stilles krav om udbygningsaftale (efter planlovens regler) som vilkår i miljøgodkendelsen ved forventet tung trafik over en vis grænse.

19. Vandmålere (Vandforsyningsloven)

Krav om vandmålere på alle bedrifter som automatisk indberetter forbrug til en uafhængig myndighed. Rigtig mange bedrifter har deres egen boring, som bruges til drikkevand til dyrene eller overbrusning i stalde. Ofte tapper disse boringer fra samme vandressource som fælles-vandværkerne. Der skal være fuldkommen gennemsigtighed med, hvor stort vandforbruget er, og hvor det kommer fra.

Kravet kan kobles på de eksisterende indberetningspligter for markvanding/boringer, så det bygger på et system, der allerede findes.

20. Høringer og klageperioder i ferier

Det er ikke rimeligt, at kommunerne meget ofte udsender miljøgodkendelser til høring eller klageperiode lige op til eller under ferier. Det er særligt sommerferie og juleferier, det går ud over. Dels er det nærmest umuligt for borgeren, at indhente relevant viden eller hjælp fordi sagsbehandlere, konsulenter, advokater mv. er gået på ferie, og dels er det ikke meningen, at borgere skal bruge deres sparsomme ferie på at kæmpe sig igennem store mængder tekniske dokumenter.
Vi mener der bør være en deadline, der hedder senest 1. juni og 1. december, hvor høringer/klageperioder skal være afsluttet.